

dosta precizno rečeni ili su opće ispušteni itd. No mnogog će prigovora nestati, ako se sjetimo, da je Tanquerey pisao za svoje slušatelje. On je jamačno koješta mogao suponirati ili tumačiti, što mu se činilo zališnim bilježiti u kompendij. Uostalom i ovaj je kompendij u prvom redu ono što jest: priručnik. A živa riječ profesora treba da prema prilikama dodaje, ispušta ili mijenja, što je prema potrebama slušatelja prikladnije. Jamačno je ovo moderan i izvrstan kompendij, koji upućuje u najznamenitije aktualne probleme apologetične. A bogata literatura, što je navedena kod svakog pojedinog pitanja otvara i samouku brojne izvore za daljnju izobrazbu. O povijesti religija i modernizmu nema ni u kojem dojakošnjem kompendiju toliko ispisano, sve ako bi čovjek želio, da su ta dva područja još jače iscrpljena.

Dr. Fran Barac.

P. Václav Smolik C. SS. R.:
„Encyklika I. S. P. Pia X.
Pascendi dominici gregis o učenju modernistův.“
Nakladem Dědictvi sv. Prokopa.
Početno cenou nadace Karla-
chovy. Praha 1911. Str. 423.
cijena 6/50 K.

Teološki fakultet praškog češkog sveučilišta raspisao je nagradu iz zaklade Karlových za najbolji prijevod i za najbolji tumač monumentalnoj enciklici „Pascendi dominici gregis“. Nagrada je dopala oca V. Smolika, redemptorista i lektora filozofije u Obořištu. S. je svoju zadaću dostojno izvršio skupiv u svoju debelu knjigu sve, što se o nauci modernista i o njihovoj pravednoj osudi moglo reći.

Sredinu knjige čini sama enciklika u latinskom originalu s priloženim češkim prijevodom zgodno razdijeljena na veće i manje odsjeke s označenim naslovima, kako se to nalazi u talijanskom prijevodu enciklike izdanom od samog državnog tajništva rimske kurije. Glavni rad pišečev skupljen je u I. i u III. dijelu knjige.

Prvi dio knjige (1—89) tvori kao uvod samoj enciklici. Tu govori S., kako je došlo do toga, da je sv. Stolica izdala glasovitu encikliku, govori o počecima modernizma i o razvoju njegovu prije enciklike. Kolijevku mo-

dernizma nalazi u Francuskoj, gdje se taj korov i najviše proširio; mnogo je modernizma u Italiji, Engleskoj, dosta u sjevernoj Americi, nešto i u Njemačkoj, vrlo malo kod Slavena. Vrlo je dobro učinio S., što je izbrojio glavne zastupnike modernizma kod pojedinih naroda i glavne modernističke časopise. Šteta, što je pisac pri tom odviše pazio na kratkoću, pa nije zadovoljio ni opravdanju znatiželji čitača. Tako primjerice nije naveo kod mnogih pisaca mjesto djelovanja, službu ili karakter; kod časopisa mjesto gdje izlaze itd. U prvom dijelu govori S. jošte o tom, kako je enciklika bila u pojedinim krajevima i kod pojedinih učenjaka primljena. Dobri katolici primiše je s velikom zahvalnošću, nepristrani inovjerci joj se diviše; samo oni, koji se nagloše njome pogogjeni, mrmrljahu, kritizirahu je, prosvjedovahu protiv nje. S. donosi redom sve t. zv. afere, aferu Ehrhard, Schnitzer, Wähmund, Tyrell, Loisy, Lemire, Romolo Murri, Naudet, aferu Sillon i kako se sve zovu. Na koncu prvoga dijela navodi S. literaturu, koja je o modernizmu izašla do konca g. 1910. Nema dvojbe, da cijeli prvi dio pruža lijepu vanjsku sliku modernističkoga gibanja; ako i ne posvema potpuna, ono ipak dosta iscrpivo.

Najviše pažnje, najviše taj je uložio je pisac u treći dio knjige (312—375). U tom je dijelu sadržano veće blago. Koliko se može vidjeti, pišečev je u tom dijelu postavio trojaku zadaću. Ponajprije ide za tim, da razjasni sve pojedine nauke modernističke, poglavito one, što zasijecaju u fizozofiju i teologiju. Pri tom slijedi korak za korakom encikliku. Promatra modernista kao filozofa, vjernika, bogoslova, historika i kritika, apologetu i reformatora. Razjašnjujući modernističke nauke suponira pisac u čitača viši stepen naobrazbe. No ipak sve tako lijepo, podrobno i iscrpivo tumači, te bi i širi krugovi inteligencije knjigu mogli s razumijevanjem čitati. — Druga je zadaća pišečeva bila, da riječi i izvode enciklike potkrijepi doslovnim citatima iz djela samih modernista. To mi se čini vrlo zgodnim.

Mnogi su naime protivnici enciklike tvrdili, da enciklika nauku modernista krivo prikazuje, oni da takovo što ne uče. Što više i dobrim katolicima, koji

za modernizam prije nisu ništa čuli, činila se enciklika čudnovatom, nepojmljivom; nisu mogli shvatiti, da bi u taboru crkve dan današnji bilo ljudi katolika i svećenika, koji bi takovo što učili. Zato je bila dobra misao za svaku tvrdnju spomenutu u enciklici navesti citate iz djela modernista. Sad tek čitatelji jasno vide, da enciklika pravo zbori! Najviše citata uzeo je S. iz Loisy-a, mnogo iz Blondela, Laberthonnière, Tyrella, Warda, nešto iz Henry-a, Loriauxa, Lefranca, Houtina, Leon Denisa itd.; dosta navodi takogjer katekizam talijanskih modernista „Programma“. I tu čini pisac mjestimice pogriješku, što ne navodi točno izdanja i stranice. — Treća je zadaća piščeva bila, da svakoj pojedinoj krivoj nauci modernističkoj suprotstavi nauku katoličke crkve. Ovu je zadaću S. sjajno ispunio. Posve kratko, jezgrovito i jasno razvija katoličku nauku i pripodablja je s protivničkom. Odande se vidi, kako je nauka katolička opravdana, ispravna, lijepa, dok je protivnička zamršena, neopravdana, kriva, doista skup svih hereza. Osobito mu je dobro pošlo za rukom obraditi partiju o imanenciji Božje realnosti, o modernizmu kao apologetu, o katoličkoj apologetici, o inspiraciji sv. Pisma.

Na kongresu koje dodani su neki nadopunje je poznije odredbe sv. Stolice o modernizmu kao i odgovori kongresu na razne upite.

Dr. K. Dočkal.

Marx dr. J. Der Eid wider den Modernismus und die Geschichtsforschung. Trier 1911. Naklada Paulinus-Druckerei.

Papina odredba *Sacrorum Antistitum* od 1. sept. 1910., kojom se zahtjeva od katoličkog svećenstva uz neku iznimku prisega, da odsuguju modernizam, podigla je cijelu buru negodovanja u taboru Crkvi protivnom. Vikalo se, da se tim zahtjevom dira u slobodu znanstvenog istraživanja, da se katoličkim učenjacima ruke vežu, napose historičarima, da je time Crkva katolička opet pokazala, da je protivnica znanosti i prosvjete itd. To je ponukalo pisca, koji je profesor crkvene historije u sje-

meništu u Trieru, i koji je izdao više djela znanstvenih, napose svoj „Lehrbuch der Kirchengeschichte“, da prikaže svu golotinju i neosnovanost ovih prigovora protiv Crkve katoličke. To je on i učinio u ovom kratkom (ima str. 95. u 8°), ali jezgrovitom djelu, u kojem je prikazao I., da u onoj prisezi, što se od svećenstva zahtjeva, nema a ma baš ništa nova, česa ne bi svaki katolik i prije pomenute papine odredbe morao priznati. Tako te tko ovu prisegu položi, ne priznaje time ni jedne nove nauke, nijednog novog članka vjere; nego štogod ovom prisegom zabacuje ili priznaje, sve to mrao je kao katolik i prije zabacivati ili priznavati. Da to još bolje potvrdi, izlaže pisac II. smisao prisege od stavka do stavka, ističući napose, da za historičara ne postoji nikakova nova obveza, da mu se ruke ne vežu, da mu se sloboda ne skućuje. — U drugom dijelu ove svoje doista jezgrovite rasprave izlaže i na čistac izvodi tri prigovora protiv prisege modernističke.

Prvi prigovor bi bio, da znanost mora biti voraussetzungslos, drugi, da mora biti slobodna, a treći, da mora biti objektivna; a to sve ne može da bude naučnjak, koji se prisegom modernističkom ruke daje vezati. Pisac veoma zgodno i temeljito dokazuje, da nijedna znanost ne može da bude voraussetzungslos, jer svaka mora da mnogo toga pretpostavi kao poznato i dokazano, na temelju česa onda dalje gradi, pa zaključuje na potpunu besmislenost i absurdnost tvrdnje, da znanost mora da bude voraussetzungslos, pa ma se smisao te tvrdnje suzivala samo na gledište vjersko. Prelazeći zatim na drugi prigovor, razlaže pravi smisao slobode i dokazuje, da je svaka znanost slobodna u pravom smislu, da te slobode napose pri istraživanju ne priječi vjersko osvjedočenje ni katolička vjera, već priječi naziranje moderne filozofije, napose Kantov subjektivizam. U tom neka se traži zapreka slobodnom istraživanju znanosti, a ne u antimodernističkoj prisezi. Još s manje poteškoće uspjelo je piscu razbiti i treći prigovor, da naime dobar katolik ne može biti u znanosti, napose u historiji, dosta objektivna, jer da tobože vjera u čudesa smeta objektivnosti učenjačkoj. Djelo ovo